

Ferida Jawad

De Golfcrisis en de media

Een geval van publieke misleiding?

met speciale dank aan: Laura Westendorp, Arthur ten Cate en Paulien Kooistra

De media speelden volgens sommigen een sleutelrol in het sturen van de Golfcrisis en de daaropvolgende oorlog. Ferida Jawad beschouwt deze invloed en schenkt bovendien aandacht aan de toenmalige houding van de Verenigde Staten ten opzichte van de media.

‘Heb je gisteravond nog naar de oorlog gekeken?’ was een veel gestelde vraag in januari 1991. Dezelfde vraag karakteriseert op verbazingwekkend nauwkeurige wijze de Golfcrisis en de daaropvolgende Golfoorlog en de werking van de media ten tijde daarvan. Deze oorlog was een tv-spektakel, een spannend schoon computerspel en de doorbraak van CNN als ‘s werelds belangrijkste ‘infotainment provider’, maar deze oorlog was ook de eerste waarin op het meest breedschalige niveau sprake was van absolute censuur.

Sinds het uitbreken van de Golfoorlog in 1991 is erg veel gepubliceerd over de media en de mate van censuur waar deze onder te lijden had op dat moment. Reeds in 1991 is bijvoorbeeld in de ‘Article 19’ publicatie van *The International Centre on Censorship* (1991) uitgebreid aandacht besteed aan censuur tijdens de Golfoorlog in verschillende landen. Hoewel het onderwerp van schrijven meer ruimte verdient dan dit artikel toelaat, zal ik hier ingaan op de wijze waarop de media en in het bijzonder de Amerikaanse buitenlandse politiek een cruciale rol hebben gespeeld in het sturen van de crisis en de daaropvolgende Golfoorlog van januari 1991. Hierbij zal eerst aandacht besteed worden aan de houding van de Verenigde Staten ten opzichte van de media ten tijde van de crisis en de oorlog, vervolgens zal aan de hand van chronologisch geordende voorbeelden worden aangetoond tot in welke mate er sprake is geweest van het sturen van de crisis en de oorlog.

Om de houding van de Amerikaanse politiek jegens de media te schetsen, biedt de analyse van Jarol E. Manheim inzicht. Manheim plaatst deze Amerikaanse houding in de context van de zogeheten *public diplomacy*. *Public diplomacy* is er in het algemeen op gericht het regeringsbeleid te verklaren en te verdedigen versus de eigen bevolking en de natie jegens buitenlandse publieken te portretteren. Dit beleid is in de loop der jaren echter ook de inspanningen van een regering gaan inhouden, om publieke en/of elite opinie in een buitenlandse natie te beïnvloeden met als doel het buitenlandse beleid in die natie te sturen in haar voordeel, of zoals Manheim het formuleert: 'More recently, the term "public diplomacy" has come into vogue to characterize activities that would have once been described as propaganda.'¹ De ontwikkeling van *public diplomacy* tot iets als verkapte propaganda wordt vaak geplaatst in het licht van de Amerikaanse ervaringen in Vietnam. Vooralsnog wordt het verlies van deze oorlog grotendeels geweten aan de rol van de pers daarin. Sedertdien zijn overheidsinspanningen om de publieke opinie via de pers te sturen aanzienlijk toegenomen en lijken ten tijde van de Golfoorlog hun hoogtepunt te hebben bereikt. Hoe belangrijk de ervaring in Vietnam werd gevonden kan wellicht worden samengevat in de veel door Bush gebruikte zin over operatie *Desert Storm*: 'This will not be another Vietnam.'

Ten einde publieke opinie in binnen- en buitenland te sturen in de richting waarin de Amerikaanse politiek de invasie van Koeweit beantwoord wilde zien, heeft men op verschillende wijzen *public diplomacy* toegepast. Grofweg vallen deze wijzen in vier categorieën uiteen: ten eerste is uitgebreid en gedetailleerd aandacht besteed aan beeldvorming, zowel van Koeweit, als Irak, Saddam Hoesein en de Verenigde Staten; ten tweede zijn verschillende maatregelen geformuleerd om nieuws achter te houden of te bagatelliseren; ten derde is eventueel kritiek op het beleid dat gevoerd werd in meerdere of mindere mate bestraft; en tot slot is gebruik gemaakt van openlijke censuur. Hieronder zal op deze vier categorieën worden ingegaan aan de hand van een geselecteerd aantal voorbeelden in twee tijdsperiodes: ten tijde van de Golfcrisis, van augustus 1990 tot januari 1991 en gedurende de oorlog van 16 januari 1991 tot 28 februari 1991. Hierbij is

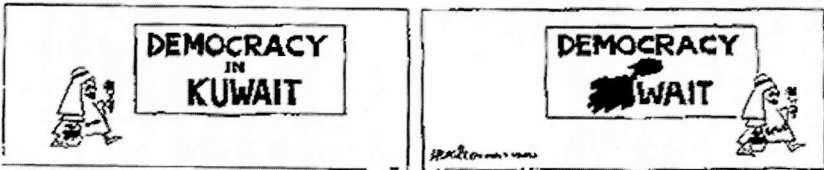
1 Jarol B. Manheim, 'Strategic Public Diplomacy: Managing Kuwait's Image During the Gulf Conflict' in: W. Lance Bennet en David L. Paletz ed., *Taken by Storm: The Media, Public Opinion, and U.S. Foreign Policy in the Gulf War* (Chicago 1994) 132.

het belangrijk te benadrukken dat gezien de ruimte die dit artikel toelaat, gekozen is voor de meest in het oog springende voorbeelden.

De Golfcrisis

Ten tijde van de Golfcrisis is op het vlak van beeldvorming veel ondernomen. Het duidelijkste voorbeeld hiervan is wel het besluit om het imago van Koeweit te laten verzorgen door Hill and Knowlton Public Affairs Worldwide, een van Amerika's grootste spelers op het vlak van internationale public relations met een ruime ervaring op het vlak van *public diplomacy*.² Hoewel deze beslissing formeel is genomen door een aantal vertegenwoordigers van *Citizens for a Free Kuwayt* en niet door de regering van Koeweit in ballingschap, is de rekening van \$10.8 miljoen wel betaald door de Emir van Koeweit. Hill en Knowlton trok een team van professionals aan, waaronder economen, specialisten op het gebied van media- en internationale betrekkingen en enquêteurs.³

In eerste instantie heeft Hill en Knowlton zich gericht op het portretteren van Koeweit als pro-westerse democratie. Dit bleek geen gemakkelijke taak voor een land waar de emir zijn alleenheerschappij had geconsoli-

De emir van Koeweit gaf minder om de democratie in zijn land dan de Amerikanen wilden doen geloven. Spotprent uit *Middle East report*.

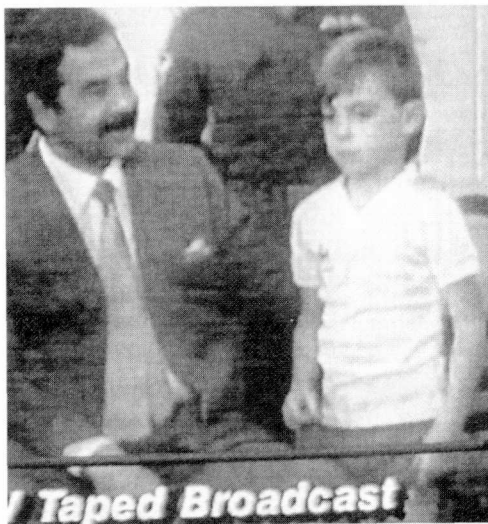
deerd in 1986 met de afschaffing van het Nationale Assemblée en delen van de grondwet. Een ander en meer succesvol aandachtspunt werd gevonden in het in het daglicht te brengen van het lot van de Koeweiti bevolking onder de Iraakse bezetting. Een ieder zal zich het verhaal herinneren van de baby's die uit de couveuse waren gegooid door de Iraakse soldaten, al is het wellicht alleen maar omdat dit gegeven meerdere malen door

2 Ibidem, 138 en Gadi Wolfsfeld, *Media and political conflict: News from the Middle East* (Cambridge 1997) 170.

3 Manheim, 'Strategic Public Diplomacy', 142.

President Bush gebruikt is in zijn toespraken over de redenen om over te gaan tot harde maatregelen. In werkelijkheid bleek de Koeweiti verpleegster die zich Nayirah noemde en in tranen haar verhaal deed, de dochter van de Koeweiti ambassadeur in de Verenigde Staten. Hill en Knowlton Public Affairs had haar geholpen haar verhaal zorgvuldig voor te bereiden door haar met behulp van video camera's te coachen. Dit verhaal zou later nogmaals verteld worden door Fatima Fahed, de vrouw van de Koeweiti minister van Planning en een belangrijke tv-persoonlijkheid in Kuwayt, die voor de Verenigde Naties poseerde als een anoniem te blijven vluchteling. Amnesty International en Middle East Watch, een mensenrechten organisatie die in het Midden-Oosten operatief is, hebben het verhaal kort daarna ontzenuwd. Het bleek op niets gebaseerd. Aan dit gegeven werd in de belangrijkste media echter weinig tot geen aandacht besteed totdat de doelen van deze pr-campagne behaald werden.⁴

Toen uit enquêtes bleek dat het niet zozeer het democratische beeld of het leed van Koeweit was dat van invloed was op de publieke opinie, maar

Een TV-optreden van Saddam Hussein met enkele Britse gijzelaars, waaronder een klein jongetje, versterkte het beeld van de Irakese leider als wrede dictator nog verder. Uit: Henk ter Borg en Rik Franssen ed., *De wereld in 1990* (Utrecht 1991).

het beeld van Irak en in het bijzonder de dictator Saddam Hoessein, is Hill en Knowlton zich meer op negatieve beeldvorming gaan richten.⁵ Al gauw was de Saddam Hoessein-Adolf Hitler analogie geboren en werden de gruweldaden van de Iraakse dictator in Koeweit en eigen land breed uitgemeten in kranten en op tv. Oude beelden van de chemische aanvallen op de Koerden in Halabcha in 1988 en gegevens over de opbouw van een nucleair vermogen, allen zaken die overigens al jaren bekend waren bij de internationale politiek en tot op dat moment niet van groot belang werden geacht, werden uit de kast gehaald. Daarnaast

4 Ibidem, 140-142.

5 Ibidem, 143 en William A. Dorman en Steben Livingston, 'News and Historical

zijn de toespraken van Saddam Hoesein zo letterlijk mogelijk vertaald om deze zo ridicuul en bruto mogelijk over te laten komen, en door het Witte Huis werd een retoriek aangemeten die de ervaringen van de Tweede Wereldoorlog in herinnering bracht.⁶

Interessanter wellicht is wat er achter is gehouden aan informatie in de fase van de crisis. Een van de belangrijkste gegevens die buiten het nieuws zijn gehouden bij aanvang van de crisis is wel de rol van de VS- ambassadrice in Irak, April Glaspie. Volgens een Iraakse versie van de conversatie die gevoerd werd tussen Glaspie en Saddam Hoesein zou de eerste een aantal dagen voor de invasie hebben gezegd dat de Verenigde Staten geen mening hadden over het grensgeschil en dit als een inter-arabische zaak beschouwden, een uitspraak die door Irak als het Amerikaanse 'groene licht' werd gezien. Pas zeven maanden nadat dit aan het licht kwam, werd het door Glaspie ontkend. In de tussentijd, terwijl het haar verboden was met de pers te spreken, werd hier door diezelfde pers geen aandacht aan besteed. Toen Glaspie in maart 1991 haar verhaal aan het Amerikaanse congres deed, zou ondanks de ongeloofwaardigheid van haar verdediging, de zaak met een sissers aflopen.⁷ Zij vervulde later een even dubieuze rol in Somalië.

Voorts is weinig tot geen aandacht besteed aan de enquêtes onder het publiek waaruit bleek dat die een voorkeur had voor een diplomatieke oplossing van de crisis. Ook kwamen niet aan bod de massale vredesdemonstraties in de Verenigde Staten, het Midden-Oosten, Europa en met name in Japan, waar demonstraties de Japanse regering verhinderden om troepen of andere militaire steun te sturen.⁸ Jesse Jackson, die naar Irak vloog om over de vrijlating van de Amerikaanse gijzelingen te onderhandelen en aldaar zo'n zes uur doorbracht met Saddam Hoesein en ongeveer tien uur met minister van Buitenlandse Zaken Tariq Aziz, is zelfs in het geheel niet benaderd door de grote media. Zijn bevindingen, of liever zijn klacht over een gebrek tot mogelijkheid om deze te kunnen vertellen, zou

Content: The establishing Phase of the Persian Gulf Policy Debate' in: W. Lance Bennet en David L. Paletz ed., *Taken by: The Media, Public Opinion, and U.S. Foreign Policy in the Gulf War* (Chicago 1994) 74.

6 Ibidem.

7 Herber I. Schiller, 'Manipulating Hearts and Minds' in: H. Mowlana, G. Gerbner en H.I. Schiller ed., *The Triumph of the Image: The Media's War in the Persian Gulf, a Global Perspective* (Boulder 1992) 24 en Geoff Simons, *Iraq: From Sumer to Saddam* (Londen 1994) 349.

8 Schiller, 'Manipulating Hearts' 24-26.

uiteindelijk geplaatst worden in een onbelangrijk tijdschrift.⁹ Schrijnender is wellicht het gebrek aan aandacht die besteed werd door de internationale media aan de mate van troepenopbouw in de Golf ten tijde van de crisis, die reeds in een vroeg stadium disproportioneel groot was voor een periode waarin naar zeggen gezocht werd naar een diplomatieke oplossing.

Over de betrekkingen tussen de Verenigde Staten en andere westerse landen voor de invasie van Koeweit werd ook weinig tot niets geschreven. De verslaggevers die wel kritiek uitten op grond van deze betrekkingen, werden niet onbestraft gelaten. Verslaggevers die zich bijvoorbeeld afvroegen waarom de invasie van Koeweit wel werd afgekeurd en moest worden afgestraft, terwijl de jarenlange conventionele, chemische en biologische oorlogvoering tegen Iran en de eigen bevolking niet alleen getolereerd was, maar ook ruim tien jaar lang door de Verenigde Staten en andere westerse landen militair en financieel gesteund was, werden al snel beticht van een 'dubbele loyaliteit', 'anti-Amerikaans gedrag' of een 'pro-Saddam houding'.¹⁰

Van absolute censuur was ten tijde van de crisis nog geen sprake, maar de formulering van een nieuwe set aan 'oorlogsregels' van toepassing op het gedrag, de bewegingsvrijheid en persvrijheid van de media kondigde censuur wel aan. Dit was voor een elftal Amerikaanse nieuwsorganisaties, waaronder *The Nation*, *L.A. Weekly*, *The Guardian*, de *Texas Observer* en *Pacifica Radio* en vijf onafhankelijke schrijvers zelfs reden tot het aanspannen van een proces. Dit proces, ingediend door the *Centre for Constitutional Rights* bij het gerechtshof van New York op 10 januari 1991, zes dagen voor het uitbreken van de oorlog, was erop gericht de restricties op de persvrijheid op constitutionele gronden te laten opheffen. De zaak is uiteindelijk nooit voor gekomen.¹¹

De verschillende vormen van *public diplomacy* gedurende de Golfcrisis hebben hun doel zeker bereikt. Discussie over het feit dat Saddam Hoesein al sinds zijn machtsovername in 1979 gesteund was door verschillende

9 Ibidem 24-25.

10 James Bennet, 'How the Media Missed the Story', in: Micah L. Sifry en Christopher Cerf ed., *The Gulf War Reader: History, Documents Opinions* (New York 1991) 366.

11 Sydney H. Schanberg, 'A Muzzle for the Press' in: Micah L. Sifry en Christopher Cerf ed., *The Gulf War Reader: History, Documents, Opinions* (New York 1991) 373-375 en Schiller, 'Manipulating Hearts', 25.

westerse landen en de voormalige Sovjet Unie was bemoeilijkt. Gedurende zijn regeerperiode heeft hij zijn eigen bevolking kunnen onderdrukken en vervolgens zonder enige reprimande de langste conventionele oorlog van de moderne geschiedenis kunnen voeren tegen Iran, dankzij wapenleveranties uit verschillende wereldlanden. De gruwelijke realiteit die de Iraakse bevolking reeds ruim tien jaar geleefd had, werd publieke kennis, maar dat bijvoorbeeld de Verenigde Staten Irak in 1986 van de lijst van terroristische staten had geschrapt, werd niet besproken. Effectieve manipulatie van beeldvorming en de extremiteit waarmee die gepaard ging heeft een idee van de strijd tussen Goed en Kwaad opgeleverd en de discussie over de betwijfelbare betrekkingen tussen het Westen en Irak in voorgaande jaren onmogelijk gemaakt. Dezelfde beeldvorming stuurde de discussie over mogelijke oplossingen. Terwijl de schijn van diplomatie werd opgehouden in de vorm van een deadline, duidt de rap opgevoerde troepenopbouw vanaf de aanvang van de crisis erop dat diplomatieke oplossingen nooit serieus overwogen zijn. Middels effectieve *public diplomacy* is een ogenschijnlijke consensus gecreëerd om militair in te grijpen. Dat er geen echte consensus was over dit ingrijpen, noch onder het internationale publiek, dat massaal demonstreerde, noch onder de leden van de Verenigde Naties, werd wederom in media niet uitgebreid vermeld. Over het feit dat Jemen ten gevolge van haar onthouding van stemming, de Amerikaanse lening van ruim \$70 miljoen aan haar neus voorbij zag gaan is bijvoorbeeld niets bericht.¹² De weg naar het openen van operatie *Desert Storm* was vrijgemaakt.

De Golfoorlog

Informatievergaring ten tijde van de oorlog werd in de eerste plaats al bemoeilijkt doordat het onmogelijk was voor verslaggevers een visum voor Irak te krijgen. Dit bleek echter ook moeilijk voor Saoedi-Arabië. Hier kregen verslaggevers uit landen die direct actief bij het militaire ingrijpen betrokken waren voorrang. Zo heeft bijvoorbeeld in eerste instantie geen enkele verslaggever van de voornaamste Zweedse kranten een visum gekregen.¹³

12 Simons, *Iraq: From Sumer* 358.

13 Stig A. Nohrstedt, 'Rulling by Pooling' in: H. Mowlana, G. Gerbner en H.I. Schiller ed., *The Triumph of the Image: The Media's War in the Persian Gulf, a Global Perspective* (Boulder 1992) 119.

Ten tijde van de Golfoorlog zouden de media echter ook gaan lijden onder alle vier genoemde categorieën van *public diplomacy*, onder andere in de vorm van de eerder genoemde restricties op de persvrijheid. Deze restricties werden geformuleerd door de Amerikaanse en Britse militaire autoriteiten en hielden ongeveer het volgende in: ten eerste werd het zogenaamde 'pooling' systeem gehanteerd. Dit hield in dat informatie over de voortgang van de oorlog bericht werd door de Amerikaanse militaire auto-

Een gebeurtenis die wel door de pers wereldkundig gemaakt mocht worden: het bezoek van President Bush en zijn vrouw Barbara aan de Amerikaanse soldaten in Saoedi-Arabië, met Thanksgiving. Uit: Ter Borg en Fransen ed., *De wereld in 1990*.

riteiten aan een kleine groep verslaggevers (een groep van slechts 150 man, die moesten komen uit direct bij de oorlog betrokken Geallieerde landen), die vervolgens deze informatie moesten doorspelen aan de totale groep van aanwezige reporters (een totaal van 800), die op hun beurt dit doorspeelden aan het algemene publiek. Ten tweede mochten reporters er niet alleen op uit, zij moesten onder alle omstandigheden geëscorteerd worden door militair personeel. Dit was een verkapte censuurmaatregel, aangezien men onder deze voorwaarden in de woorden van Robert Fisk (1991) slechts 'Free to report what we were told' was. Ook hier

gold dat slechts een kleine groep reporters werd toegestaan militaire eenheden te bezoeken en dit moest doorspelen aan de grote achterban die in de hotels van Riyadh en Dhahran, ver van het front probeerde een verhaal naar huis te sturen. Tot slot was het journalisten verplicht hun verslagen eerst door de militaire censor te laten controleren. Dit werd in het licht geplaatst van het gevaar dat er militair strategisch gevoelige informatie uit zou lekken en onverhoopt in handen van de vijand zou vallen. Over het algemeen is deze restrictie geaccepteerd en geldt deze als een gangbare maatregel ten tijde van oorlogvoering. Echter, wanneer verslaggevers niet voldeden aan de militaire voorschriften of bijvoorbeeld alleen op pad bleken te zijn gegaan, liepen zij het gevaar dat hen de privileges in de 'pools'

tijdelijk of permanent werden ontnomen en zij zelfs konden worden gedeporteerd.¹⁴ Een aantal gevallen van deportatie zijn inderdaad bekend. Het algemene gevolg van deze restricties was dat verslaggevers simpelweg weinig tot geen toegang hadden tot informatie in het beginstadium van de oorlog. Hierbij speelde mee dat een luchtoorlog over het algemeen erg moeilijk te volgen was en de pers hierbij veelal afhankelijker is van de informatie die hen door de autoriteiten verstrekt werd.

Toen operatie *Desert Storm* overging in operatie *Desert Sabre*, d.w.z. van een luchtoorlog tot een grondoffensief, verslaptte tijdelijk de grip van de militaire autoriteiten op de pers. Op het moment zijn er bijvoorbeeld beelden gemaakt van de zogeheten 'Highway of Death', waar talloze civiele slachtoffers waren gevallen. De schokkende beelden van onherkenbare lijken, opgezwollen door de napalm of in stukken geblazen door de bombardementen, riepen internationaal verontwaardiging op en waren reden voor de militaire censor om harder op te treden tegen met name tv-ploegen en fotografen. Het resultaat van deze censuur was een voortdurende herhaling van schone nette beelden van precisie-bombardementen en Generaal Schwarzkopf die de pers toesprak. Wat niet in beeld werd gebracht was dat slechts 10% van alle bombardementen waren uitgevoerd met zogenaamde 'smartbombs'. De rest bestond uit 'carpetbombing', hetgeen lang niet zo precies is in het kiezen van slachtoffers. Bovendien was slechts 20% van de precisiebombardementen precies en had 80% daarvan aldus onschuldige civiele doelen geraakt. De gruwelijke gevolgen van deze bombardementen werden beschreven door VS-majoor Bob Nugent als: 'Even in Vietnam, I didn't see anything like this.'¹⁵ Het merendeel van deze beelden zijn echter niet vertoond. Van het afgekeurd beeldmateriaal in het bezit van zijn omroep alleen zou volgens Peter Van Sant, Amerikaanse CBS correspondent te Londen, een serie van een hele week in elkaar gezet kunnen worden onder de titel 'The Unseen War.'¹⁶

Voor deze extreme restricties op de persvrijheid werden de eerder vermelde Amerikaanse ervaringen in Vietnam en de Britse vergelijkbare ervaringen op de Falkland eilanden als achterliggende gedachtengang opge-

14 Ibidem, Robert Fisk, 'Free to Report What We're Told' in: Micah L. Sifry en Christopher Cerf ed., *The Gulf War Reader: History, Documents, Opinions* (New York 1991) 376-380, Schanberg, 'A Muzzle for the Press' en John J. Fialka, *Hotel Warriors: Covering the Gulf* (Washington D.C. 1991)

15 Simons, *Iraq: From Sumer*, 379.

16 Fialka, *Hotel Warriors*, 6.

voerd.¹⁷ Deze ervaringen hadden namelijk geleerd dat bij rapportages gevoelige informatie kan uitlekken, die de Geallieerde troepen in gevaar kan brengen en daarnaast waren beelden van slachtoffers onmenselijk tegenover de nabestaanden aan het thuisfront. Echter bij een nadere beschouwing van de Vietnam situatie blijkt dat onder alle verslagen gedurende de gehele Vietnam oorlog van 1964 tot 1968 slechts in vijf of zes gevallen sprake is geweest van een schending van officiële militaire richtlijnen, veelal gebaseerd op misverstanden.¹⁸ De beelden van de slachtoffers ten tijde van de Vietnam oorlog en de vermelding van het aantal slachtoffers zijn echter van invloed geweest op de publieke opinie, die zich uiteindelijk tegen de oorlog zou keren. Ditmaal werden beelden van slachtoffers en slachtoffersaantallen aldus zorgvuldig buiten het nieuws gelaten, als ook de houding van de Amerikaanse soldaten tegenover de Iraakse slachtoffers: 'The bombing missions over Iraq were a 'turkey shoot... It's almost like you flipped on the light in the kitchen at night and the cockroaches start scurrying, and we're like killing them.'¹⁹

Terwijl alle media vrijwel dag en nacht niets anders leken te volgen dan de herhalingen van dezelfde beelden op CNN en president Bush verkondigde Saddam Hoessein en de Republikeinse Garde te gaan verwoesten, is veel ander wereldnieuws relatief onopgemerkt gebleven. Zo kreeg het bericht dat Syrië, in ruil voor haar steun aan de Geallieerden, vrij spel in Libanon had verworven weinig aandacht. De Syrische invasie van Libanon, een kennelijk rechtmatige invasie, en de moord op de Maronitische leider Aoun²⁰ verscheen als een korte mededeling op de buitenland pagina. Net zo weinig aandacht is besteed aan de studentenprocessen in China, waarbij met name de studenten afkomstig van het platteland die aan de demonstraties op het Plein van de Hemelse Vrede hadden deelgenomen, forse gevangenisstraffen kregen opgelegd. Kort hierna opende China diplomatieke gesprekken met de Verenigde Staten.²¹

Op 28 februari 1991 werd de Golfoorlog beëindigd met een staakt-het-vuren. Ook de presentatie van het einde van de oorlog ging gepaard met zorgvuldig gekozen beeldvorming. De beëindiging van de oorlog werd gepresenteerd als een glorieuze overwinning voor de Geallieerden, waarbij

17 Nohrstedt, 'Rulling by Pooling', 118-119.

18 Schanberg, 'A Muzzle for the Press', 370.

19 Simons, *Iraq: From Sumer*, 378.

20 Itamar Rabinovich, 'Syria in 1990' in: *Current History* vol. 90, 38.

21 Keesings Historisch Archief, 273-275.

Schwarzkopf trots vermeldde dat de Iraakse Republikeinse Garde 'gedecimeerd' was. Dit elite leger was echter nog vrijwel volledig intact en werd op het moment van de voordracht van Schwarzkopf door de niet verwijderde dictator Saddam Hoesein opnieuw ingezet tegen de Koerden in Noord-Irak en de Shi'ieten in Zuid-Irak.²² Het aantal Iraakse soldaten in en rond de grenzen van Koeweit, dat volgens de Amerikaanse militaire dienst 623.000 man bedroeg, had in werkelijkheid bestaan uit 183.000 dienstplichtigen, voornamelijk Shi'ieten en Koerden, die op de vlucht waren gebombardeerd door een Geallieerd leger van 700.000 soldaten. De oorlog zelf werd gebracht als een schone nette operatie, waar veel 'smartbombs' hun doel hadden bereikt en waar weinig 'collateral damage' was geleden. Het aantal slachtoffers ten gevolge van *Desert Storm* bedroeg echter onder de Koeweiti 2 tot 5.000 man en onder de Irakezen 5 tot 15.000 man en naar aanleiding van *Desert Saber* vielen naar schatting 40.000 slachtoffers. Nogmaals 50.000 slachtoffers vielen van april tot juli als gevolg van de aanvallen en nog eens 125.000 onder de vluchtende Koerden en Shi'ieten.²³ Dit waren echter opnieuw gegevens die niet in de grootste media terecht zijn gekomen.

Public diplomacy heeft ten tijde van de Golfoorlog goed gefunctioneerd door de bovengenoemde restricties op de persvrijheid. Beeldvorming, het bestraffen van enige kritiek, achterhouden van nieuwsgegevens en openlijke censuur maakten het mogelijk het doel van *Desert Storm* te laten wijzigen van de bevrijding van Koeweit tot de vervolging van Saddam Hoesein. Effectieve *public diplomacy* zorgde voor een beeld van de Golfoorlog als een strijd tussen Goed en Kwaad, schoon, netjes en effectief uitgevochten. De media, maar in het bijzonder de televisie, zijn in dit kader een uitermate krachtig medium gebleken voor *public diplomacy*, met name in de westerse wereld. De impact van televisiebeelden van deze computeroorlog op de publieke en ook de elite opinie is dan ook enorm geweest.

Kritiek vanuit de media op de gang van zaken gedurende de crisis en de oorlog is niet uitgebleven. De groei aan publicaties over censuur en de Golfoorlog zijn hiervoor een bewijs. Ook zijn deze bronnen niet verstoken van felle kritiek tegen de Amerikaanse buitenlandse politiek en tegen *public*

22 Douglas Kellner, *The Persian Gulf TV War* (Boulder, San Francisco en Oxford 1992) 416.

23 Noam Chomsky, 'The Media and the War: What War' in: H. Mowlana, G. Gerbner en H.I. Schiller ed., *The Triumph of the Image: The Media's in the Persian Gulf, a Global Perspective* (Boulder 1992) 54.

diplomacy, met name omdat de afloop van de oorlog niet de beloofde is geweest. Saddam Hoesein zit op moment van schrijven, inmiddels acht jaar na de oorlog, vooralsnog stevig in het zadel, de Republikeinse Garde wordt nog regelmatig ingezet tegen de Koerden, de Shi'ieten, de moeras-arabieren en andere minderheden, woonachtig in de door de VN ingestelde no-fly zones en democratie is, ondanks hervormingen, een vooralsnog onbekend verschijnsel in Koeweit.

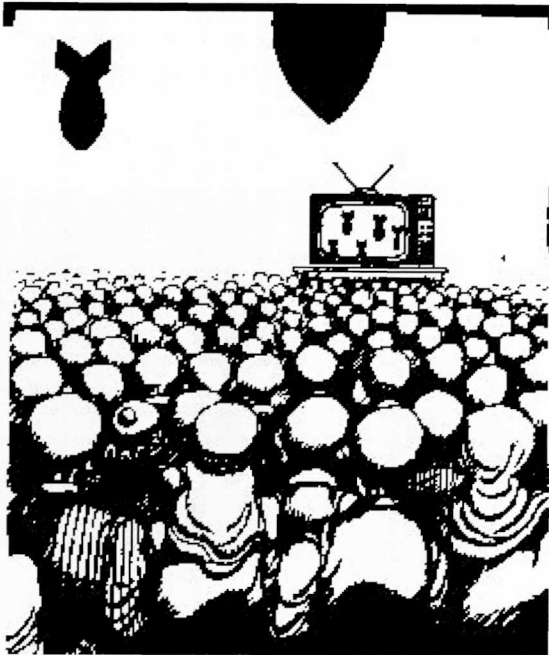
Het nieuws richtte zich na afloop van de oorlog echter nauwelijks hierop. Het berichtte voornamelijk over de uitvoering van de sancties tegen Irak en de werkzaamheden van de VN-wapencommissies, die erop toe zouden gaan zien dat Iraaks militair vermogen zou worden gereduceerd. Wederom werd minder aandacht besteed aan de kort na de oorlog uitgebroken opstanden onder de Koerden en Shi'ieten, die niet werden ondersteund door de op dat moment nog in de Golf aanwezige Geallieerden. Kritiek tegen het gebrek aan actie bleef en blijft minimaal in de grootste media. Anderzijds groeit niet alleen het aantal actiegroepen tegen de sancties in Irak, maar is ook kritiek geuit in de VN: de voormalige Verenigde Naties Humanitaire coördinator voor Irak, Denis Halliday, nam in 1998 ontslag uit protest tegen de vernietigende effecten van de sancties op de Iraakse bevolking.²⁴ Hier is wederom weinig aandacht aan besteed in de algemene media. Het antwoord op de vraag waarom Saddam Hoesein niet door de Geallieerden verwijderd is, is in de Amerikaanse media wel besproken. Dit antwoord is onder andere door Alan Cowell van de *New York Times* verwoord en lijkt als afdoende geaccepteerd te zijn: 'Whatever the sins of the Iraqi leader, he offered the West and the region a better hope for his country's stability than did those who have suffered his repression.'²⁵

Dat de media zo gemakkelijk kunnen worden ingezet voor *public diplomacy*, belooft echter weinig goeds voor de toekomst, en dit niet alleen voor Irak, waar de gruweldaden tegen de bevolking onverminderd doorgaan en de sancties inmiddels schrikbarende consequenties hebben voor de Iraakse bevolking, maar niets veranderen aan de aanwezigheid van de dictator Saddam Hoesein. Het probleem is van een veel algemenere aard. Publieke en zelfs elite opinie worden namelijk grotendeels bepaald door

24 Denis Halliday, 'Sanctions have an impact on all of us' in: *Middle East report* (1998) 3.

25 Chomsky, 'The Media', 62.

de algemene media, de televisie in het bijzonder, en niet door alternatieve informatiebronnen die wellicht gegevens bieden die cruciaal zijn voor het begrip van de actuele situatie. Er lijkt middels *public diplomacy* gekozen te worden wat het nieuws is en welke opinie men daarover moet hebben. Op moment van schrijven bijvoorbeeld, worden de media gedomineerd door de oorlog rond Kosovo en is televisie op positieve wijze ingezet. Tezelfdertijd echter worden Amerikaanse bombardementen uitgevoerd op de zelfde rebellerende Koerden en Shi'ieten, die zij zeggen te beschermen tegen de nog altijd aanwezige dictator Saddam Hoesein.²⁶ Hieraan wordt opnieuw weinig tot geen aandacht besteed. Of zoals Nohrstedt de gevlugelde woorden aanhaalde: 'If truth is the first casualty in war, then this is certainly a problem for democracy.'²⁷

Irakezen volgen hun nederlaag live op TV. Spotprent uit *Middle East report*, kort na de oorlog.

26 [Http://www.iraqfoundation.org](http://www.iraqfoundation.org) 1999.

27 Nohrstedt, 'Rulling by Pooling', 119.

Supplement

